

DE VALLEI VAN DE ZWARTE BEEK

In het oosten van de fusiegemeente Beringen (Limburg) komt een uitgestrekt natuurgebied voor, waarvan de uitzonderlijke waarde enkele jaren terug onbekend was.

Het bestaat uit twee delen : het bosgebied "De Koerselse heide" enerzijds en de alluviale vlakte van de Zwarte Beek anderzijds. Op dit laatste sluit het militair domein van het kamp van Beverlo (Leopoldsborg) aan, waarvan vooral het zuidelijk deel een grote natuurrijkdom bezit.

Deze Zwarte Beek ontspringt te Helchteren op de **Grote Heide**, op zowat 70 meter hoogte. De bronvertakking situeert zich nabij de waterscheidingslijn tussen het Maasbekken (**Bollisserbeek**) en het Scheldebekken (**Zwarte Beek**). De bovenloop (ten oosten van de weg Hasselt — Eindhoven) kronkelt temidden van vochtige weilanden met aan de randen stuifzandgebieden, heidepercelen, naaldbossen, akkers en weilanden. Het middengedeelte van de vallei bevindt zich op militair domein. De vroegere hooilanden zijn hier tot

ruigtekruidengemeenschappen of moerasbossen ontwikkeld. Plaatselijk komt er nog hoogveenvorming voor en enkele vennen zijn er zeer waardevol omwille van hun typische plantengroei. Aan beide zijden van de vallei strekken zich de eigenlijke oefenterreinen uit. Het grootste deel ervan bestaat uit droge heidevelden, vennen, vliegdenformaties en aangeplante naaldbossen.

Tegen het militair domein aan ligt het gemeentelijk recreatiedomein "**Het Fonteintje**". Dit omvat ondermeer een zwembadcomplex, speeltuin, dieren-

park en een uitgebreid naaldboutcomplex.

Verder stroomafwaarts is de vallei vrij breed en niet meer zo uitgesproken. De afwatering gebeurt er tevens door **Oude Beek en Winterbeek**. De landbouw neemt er in belangrijkheid toe.

Het valt te verwachten dat een dergelijk gevarieerd gebied zowel wat flora als fauna betreft, zeer rijk is. We zullen ons hierbij dan ook beperken tot de omgeving van 't Fonteintje, met het middengedeelte van de vallei en het zuidelijk deel van het militair domein.

Bossen op voedselarme gronden

Op de voedselarme gronden komen vooral aangeplante naaldhoutpercelen voor. Vaak zijn deze erg arm aan soorten. Op de arme stuifzanden komen plantengEZELSchappen met Rendiermossen, Zandgaffeltandmos of Klauwtjesmos voor. Naast diverse soorten Rendiermossen kan hier ook het IJlands Korstmos vaak massaal optreden. Ook de naaldbosvariant met Rode Bosbes komt vrij veel voor. De Jeneverbes, die hier vroeger op het stuifzand vrij veel groeide, heeft zich nog op enkele plaatsen tussen het dichte naaldhout kunnen handhaven. De Grote Wolfsklauw, die voor een tiental jaren in een naaldhoutperceel massaal voorkwam, is nu nog slechts in enkele wegbermen terug te vinden. Enkele typische vertegenwoordigers in de kleine loofbospercelen zijn o.m. Wilde Kamperfoelie, Adelaarsvaren, Valse Salie, Hengel, Rode en Blauwe Bosbes, enkele Havikskruiden en Dalkruid. Vermeldenswaard is hier ook het veelvuldig voorkomen van Hulst. Bijzonder interessant is de grote rijkdom aan mos- en paddestoelsoorten. Zo werden hier het Struisveermos (*Ptilium cristata-castrensis*), het Baadlevermos (*Barbilophozia barbata*) en het adventieve Geelsteeltje (*Orthodontium lineare*) opgetekend. Minder algemene tot zeldzame soorten zwammen zijn hier o.m. de Grote Sponzwam, de Voorjaarskluijfszwam, de Eikhaas,

de Pronksteeleboleet en enkele stekelzwamsoorten.

De bossen op de rijkere gronden

De beekbegeleidende bossen zijn bijzonder interessant omdat er een zeer geleidelijke overgang van voedselarm naar voedselrijk tot uitdrukking komt. Bovenstreams komen soorten voor van de meest voedselarme milieus, waarna stroomafwaarts, onder invloed van het verrijkende beekwater, soorten optreden van rijkere milieus. Daartoe behoren o.m. Hazelaar, Grootbloemuur, Klimop, Veelbloemige Salomonzegel en enorme groeiplaatsen van Dalkruid en Lelietjes-der-dalen. Ook Wijfjesvaren, Hop, Gelderse Roos, Vlier en Gele Dovenetel komen er voor. De aangeplante populierebossen zijn vaak rijk aan Speenkruid, Bosanemoon en Breedbladige Wespensorchis.

In de dalkommen komen broekbossen voor. Bovenstreams komen aan de grazige randen van het zure, veenmosrijke Elzenbroekbos o.m. Klein Glidkruid en de zeldzame Karwijselie voor. Op de rottende bladeren kunnen vaak duizenden exemplaren van het kleine gele Mijtertje (*Mitula paludosa*) waargenomen worden.

Stroomafwaarts zijn de elzenbossen veel ruiger (Ruigtelzenbos), met hoge, weelderige kruidenbegroeiingen, waarin Grote Brandnetel en Kleefkruid de toon voeren.

Heiden, vennen, zandverstuivingen en graslanden

Heidevegetaties komen meest op het militair domein voor. De droogste stukken zijn zeer arm aan soorten. Vaak is Struikhei de enige hogere plant, soms vergezeld van de parasiet Duivelsnaaigaren of opslag van Berk of Den. De natte hei is heel wat rijker aan fraaie soorten: Ronde en Kleine Zonnedauw, Veenpluis, Witte en Bruine Snavelbies, Beenbreek, Lavendelheide, Veenbes, Veenbies, Klokjesgentiaan, Heidekartelblad. De zeldzame Heideorchis (*Orchis maculata* s. *elodes*) komt er massaal voor.

Ook de **vennen** herbergen vele van voornoemde soorten. In de diepere plassen groeit Klein Blaasjeskruid. Ook Kleine en Kleinste Egelskop werden reeds aangetroffen.

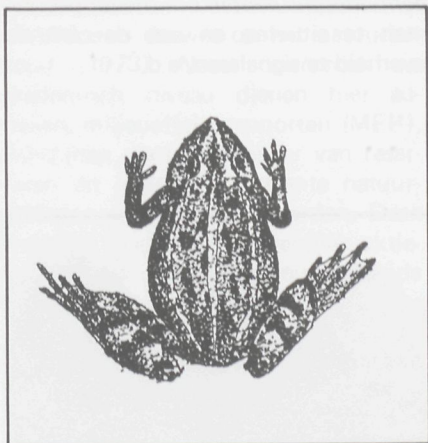

Kokmeeuwenkolonie op militair domein — verrijking voedselarme vennen — Achtergrond Terril Zolder

De **zandverstuivingen** vormen een zeer extreem milieu, met enkel typische plantensoorten. Zo zijn er o.m. de zandbinders als Buntgras en Zandzegge, of de soorten die verschijnen in wat stabielere milieus als het Bruine Kraakloof, een korstmos, of het Kruidend Struisgras, Heidespurrie, Paashaver of Veelkleurig Vergeet-mij-nietje. Ook de **graslanden** bieden een rijkdom aan plantensoorten, waarvan er vele beslist niet (meer) alledaags zijn: Breedbladige en Gevlekte Orchis, Knolsteenbreek, Adderwortel, Waterdriblad, Veenpluis, Grote Ratelaar en het gras Bevertjes. Op het militair domein zijn soortenrijke moerasvegetaties ontstaan waarvan o.m. de Slangewortel-associatie deel uitmaakt. Andere waardevolle soorten zijn er Draadrus, Ronde Zegge, Draadzegge, Bronkruid, Moerasviooltje en vele meer.

... en de dieren

De fauna is zo verscheiden, dat het vermelden van enkele typische soorten moet volstaan. Alles samen werden hier sinds 1960, 110 zekere broedvogels opgetekend, waarbij nog 3 waarschijnlijke en 10 mogelijke soorten kunnen gevoegd, naast 2 broedpogingen.

Voor de heidevelden hebben een uitzonderlijke rijke avifauna. Bij de groundbroeders willen we slechts Duinpieper, Wulp, Grutto en Nachtzwaluw vermelden. Klapekster en Boomvlak zoeken een geschikte broedplaats in een vliegden, terwijl een Tapuit een konijnepijp verkiest.

Typische broedvogels van vochtige terreinen in de vallei zijn Watersnip, Wintertaling en IJsvogel, terwijl de Grauwe Klauwier vrij veel in de dichte

struwelen voorkomt. Vorig jaar werd hier ook een waarschijnlijk broedgeval van de zeer zeldzame Kwartelkoning genoteerd.

In de bossen broeden Sperwer, Buizerd en Zwarte Specht en ook de Kramsvogel heeft zijn broedgebied tot hier uitgebreid.

handelingen gevoerd met het oog op het beheer van waardevolle terreinen. Maar bescherming alleen volstaat niet; er moet ook gewerkt worden. Gedurende dit jaar worden, in samenwerking met Beringse jeugdverenigingen, enkele beheerskampen georganiseerd. Vele oude hooilanden zullen voor het

Reservaat vóór beheerswerken – verruiging en wilgenopslag

Overigens werden reeds 11 amfibie-soorten aangetroffen, waaronder de Knoflookpad, de Boomkikker, de Heikikker, de Rugstreppad en de Vintpootsalamander. Ook de Gladde Slang en de zeldzame Beekprik leven er.

Nood aan bescherming en beheer

U zult het wel met ons eens zijn dat dit gebied alle mogelijke bescherming verdient. Totnogtoe is daarvan nog maar weinig sprake geweest. Zopas echter gebeurden dan toch twee verheugende feiten: de opname als reservaat van een deel van de vallei op het zopas verschenen gewestplan Hasselt-Genk en de aankoop van twee kleine percelen door de Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w. Verdere contacten worden momenteel nog gelegd. Ook met de militaire overheid van het kamp van Beverlo, van wie we overigens steeds de nodige medewerking konden bekomen, worden onder-

eerst opnieuw gemaaid worden. Enkele Dopheidevelden zullen ontdaan worden van overtollige houtopslag. Hier en daar zal wat geplagd worden, waterbeheersingswerken uitgevoerd, akkertjes aangelegd e.d.m. Ja inderdaad, we hebben heel wat nood aan hulp. U bent altijd welkom. Voor verdere informatie kunt U altijd terecht op onderstaand adres.

En och ja, ik was het bijna vergeten! De veiligstelling van deze gebieden kost heel veel geld. De vereniging heeft daarom "De Zwarte Beek" opgenomen in haar projecten (1).

Willy Vanlook
Hazerik 32
3560 Koersel-Beringen
tel. 011/43.67.83

(1) Bij alle giften van 1.000 fr. en meer wordt een fiscaal vrijstellingsattest afgeleverd. Zie tevens projectenlijst p. 16.